

1989 CESTA K LISTOPADU

České děti (3:10 min.)

Zdroj: Rozhovor s Petrem Placákem (Audio archiv, Ústav pro studium totalitních režimů 2009)

ANOTACE:

Výňatek z rozhovoru s historikem a spisovatelem Petrem Placákem, líčící okolnosti vzniku pozoruhodného monarchistického spolku České děti.

SPOLEČENSKÉ SOUVISLOSTI:

Vedle jádra opozičního hnutí, které nadále představovala Charta 77, se začaly v průběhu roku 1988 pomalu vynořovat skupiny občanů, které se na straně jedné neztotožňovaly s politikou Charty, na straně druhé se ovšem vůči režimu vymezovaly. Tyto skupiny zpravidla nebyly přísně strukturované a byly vzájemně personálně propojené. Iniciativa České děti patřila mezi nejaktivnější a nejviditelnější. Za ideové východisko této skupiny označil později s trochou nadsázky její přední představitel Petr Placák „anarchomonarchismus“. Iniciativa usilovala o řešení ekologických problémů, požadovala dodržování lidských práv a přinášela i téma majetkových restitucí. Požadavek narovnání majetkových poměrů stál přitom často stranou tehdejšího „hlavního“ ideového proudu disentu.

METODICKÉ NÁMĚTY:

Ukázku lze využít k tematizaci opozice na konci 80. let v Československu. Umožňuje nám přiblížit pohled na roztržičnost a nesourodost české opozice, která kladla důraz pouze na některá určitá témata (lidská práva, ekonomická reforma, ekologie) – na rozdíl od dalších středoevropských zemí. Nepodchycené malé skupinky lidí včetně Českých dětí se ocitly oproti Chartě, jejíž činnost byla pod drobnohledem Státní bezpečnosti, ve značné výhodě a ve svých aktivitách ji tak v mnohém zastínily. Nutno podotknout, že mezi členy těchto iniciativ byli právě i mnozí signatáři Charty 77. Tato společenství lidí umožnila otevřít dialogu ve společnosti některá doposud neakcentovaná témata: v případě Českých dětí vyplula nově na povrch zmiňovaná otázka majetkových restitucí.

Možné otázky:

1. Co požadovaly České děti v úvodu manifestu? Co vedlo autora k tomuto počínu?
2. Jaká dvě hlavní témata jsou akcentována v *Manifestu Českých dětí*?

↓

Modelové odpovědi:

1. Úvodní manifest proklamoval obnovu Českého království, resp. Zemí Koruny české. Snahou Petra Placáka v případě království bylo přijít s něčím pro tehdejší dobu exotickým, co komunisty zaskočí, a zároveň se chtěl odlišit od starší disidentské generace v podobě Charty.
2. Manifest navrhoval navrácení majetku znárodněného po roce 1945 církvi, šlechtě atd. Druhý blok formulací upozorňoval na neadekvátnost ochrany životního prostředí, na totální devastaci země, a požadoval nápravu.

Příloha: Manifest Českých dětí

My, české děti, vyhlašujeme, že Svatováclavská koruna, České království trvá. Připravujeme se na příchod nového krále, což je náš nejvyšší cíl.

- Král z boží milosti je Bohu odpovědný za svou zemi a za svůj lid!
- Král je záštitou slabých proti mocným a bohatým!
- Král je záruka, ochraňuje lesy, zvěř, přírodu proti vládnoucím kriminálním živlům bez nejmenšího postavení loupícím a ničícím poklady země, aniž by zemi to, co jí vzaly, nahradily!
- Král je zákon, před kterým jsou si člověk, strom, zvíře, půda, les rovni a jakékoliv jednání jednoho na úkor druhého je zločin!
- Král pronajímá svému lidu zemské statky nebo je dává v dědičné držení a má radost, když se jeho lid s úctou stará o dědictví země a s láskou obhospodařuje půdu, matku, z které on sám před tisíci lety vzešel!
- Království není vláda menšiny na úkor většiny či vláda většiny na úkor menšiny!
- Království není vláda několika tisíc hrabivců, samozvanců, darmožroutů a parazitů země a národa!
- Království je posvátné!

Několik předběžných návrhů Českých dětí na uspořádání věcí v království:

§ Církevní majetek budiž vrácen do rukou církve s tím, že umělecká díla patřící církvi, která jsou nyní v galeriích a museích, by tam propůjčena církvi zůstala. Všechna ostatní v kostelech, kláštorech apod. by také zůstala na svých místech. Církvi budou vráceny veškeré budovy a panství.

§ Panským rodům budiž jejich majetek vrácen s tím, že některá sídla a panství by byla králem vykoupěna, z některých by se stala musea v držení majitelů sídla a ostatní by zůstala jako sídla šlechtická.

§ Kláštery a řeholní řády, základové kameny evropské civilizace, buďtež v plné šíři a doufáme i slávě obnoveny.

§ Zeměpanské hrady a královská města buďtež zachována. Poddanská města se buď vrátí pod správu šlechtickou (samozřejmě s veškerou odpovědností, které toto vlastnictví s sebou přináší), nebo se budou moci vykoupit na města svobodná (ovšem s vyššími daněmi).

§ Země Koruny, Slezsko, Horní a Dolní Lužice, by byly vítány ve starém státoprávním celku, který denně vidáme znázorněný na erbech středověkých staveb (nešlo by zde o moderní problém národnostní, ale jen a jen o otázku, co obyvatelstvo těchto zemí považuje dnes, po mnoha letech odtržení od Koruny české, za své dědictví).

§ Královská vláda budiž taková, jakou si zvolí lid. Jestliže si zvolí komunistickou, bude komunistická; my si však myslíme, že vláda nemusí mít, ba nemá mít žádný politický program, je buď dobrá, nebo špatná. Jestli se někdo sám o sobě cítí komunistou nebo demokratem, je to jeho věc; navrhuje přechod politických stran do oblastí kulturnězábavných či mezi charitativní sdružení apod.

§ Budeme mnohem intenzivněji jednat se Švédskem, s Vídní a s jinými státy o navrácení nebo výměně některých rukopisů, listin, uměleckých děl etc., které sehrály v dějinách Království českého významnou roli a mají pro nás zásadní význam.

§ Chceme přenést zpět do vlasti ostatky Jana Amose Komenského a vzdát tomuto velikánu úctu, která mu náleží.

§ Provedeme totální přestavbu ekonomické základny země. Učiníme odklon od těžkého průmyslu, předválečného anachronismu produkujícího výrobky hodící se do technických muzeí a děsivým způsobem ničícího přírodu a životní prostředí, k zcela jiným výrobním oblastem, ekonomicky výhodným, a přitom nepoškozujícím své okolí.

§ Zrušíme dnešní podobu zločinně řízeného zemědělství, které v honbě za co nejvyššími výnosy neúměrným zatížením, těžkou mechanizací, nezodpovědnou meliorací, vysoušením mokřin, chemickým hnojením plundruje půdu, otravuje ji jedy (tím i rostliny a zvířata) a přeměňuje půdu v poušť plnou kamenů.

§ Energie: Necháme na vůli lidu, jestli dále pokračovat ve výstavbě a provozu jaderných elektráren, které mají proti tepelným tu výhodu, že nejsou spojeny s emisemi zplodin (hrozba radioaktivního zamoření je zase jiná věc). Rozhodně okamžitě instalujeme odlučovací zařízení ve všech tepelných elektrárnách, ať to stojí, co to stojí. Zaměříme se na čím dál efektivnější získávání energie pomocí bezodpadových technologií (ze slunečního záření, větru apod.) a na její co nejhospodárnější využití; nakonec, bez energie se obejdeme, bez dědictví ne.

Prohlašujeme, že těchto několik bodů není žádný politický program, což se nám hnusí, ale ty nejzákladnější, a proto nám posvátné normy života, uchování úcty a rozvíjení dědictví naší země a našich otců.

V Praze, dne 28. května L.P. 1988

Petr Placák, dělník; Jáchym Topol, redaktor; Ladislav Leština, výtahář; Josef Janíček, údržbář (hudebník); Jan Macháček, noční hlídač; Jiří Zavadil, chemik; Jan Brabec, hudebník; Luděk Marks, kulturní referent; Andrej Stankovič, domovník; Juliana Jiroutová, malířka; Ivan M. Jirous, historik umění; Olga Hochmanová, zaměstnankyně Židovského musea; Anna Hradílková, žena v domácnosti; Barbara Veselá, písarka; Ma Hundke, sinolog; Martin Grůša, zahradník; Ivana Košnerová, programátorka; František Hochman, teolog; Martin Choura, hudebník; Alena Daňková, zpěvačka; Vít Kremlička, spisovatel; Lucie Váchová, zdravotní sestra; Martin Hradílek, student; Kamil Vaněk, pasák krav; Taťána Lutovská, studentka; Bohumír Hájek, topič; Jaroslav Ondrák, zámečník.

Za správnost podpisů: Petr Placák, Chelčického 6, 130 00 Praha 3

↓

Možné otázky:

1. Co Vám daný text připomíná?
2. Kam byste dané prohlášení zařadili? Do jakého období?
3. Co v úvodu předložený manifest proklamuje? Proč si myslíte, že autor vybral jako formu státního zřízení právě království? Jaký měl k tomu důvod?
4. Pojmenujte hlavní body *Manifestu Českých dětí*.
5. Jaké proklamace z *Manifestu Českých dětí* vyznívají směrem k dnešku a k tehdejší době jako „bizarnosti“? Proč tam byly autorem zasazeny?
6. Které body *Manifestu Českých dětí* jsou naopak dnes stále aktuální a byly i v tehdejší době palčivé?
7. Zkuste v textu najít kritiku tehdejšího režimu.

Modelové odpovědi:

1. Prohlášení má prvky programu politické strany v systému pluralitní demokracie. Autor Petr Placák neměl v úmyslu se vymezit vůči komunistům jako politická opozice. Jednalo se o projev absolutní svobody a nezávislosti skupinky lidí, kteří již předem odmítali jakýkoliv dialog s vedoucí garniturou.
2. *Manifest Českých dětí* vznikl na jaře roku 1988 z iniciativy Petra Placáka, představitele tehdejšího literárního undergroundu, jako projev absolutní nezávislosti na moci. V první vlně manifest (před jeho oficiálním vydáním 28. května 1988) podepsala zhruba třicítka signatářů nejrůznějších povolání.
3. Placákův manifest proklamoval obnovu Českého království, resp. Zemí Koruny české, a ohlašoval příchod nového krále. Výběr království měl jednak zpodobnit návrat ke staleté tradici a na druhou stranu tato forma státního zřízení představovala pro komunisty něco cizího, vzdáleného, na tehdejší dobu nepochopitelného. Již předem byla proto vyloučena jakákoli možnost dialogu mezi komunistickým režimem a monarchistickým hnutím. Byl to výsměch jakékoli myslitelné aktuálnosti.
4. První body prohlášení se zaměřují na navrácení majetku církvi a šlechticům, který jim byl zabaven v důsledku znárodnění po roce 1945 (nebo v případě některých panských rodů již v průběhu druhé světové války). Další část manifestu apeluje na ekonomickou přestavbu země, změnu v řízení zemědělství a ohleduplnější přístup státu k životnímu prostředí v energetické oblasti. V neposlední řadě v jednom z článků zdůrazňuje autor svobodnou vůli lidu zvolit si vládu podle vlastního uvážení. Dále pak role politických stran ve státě by měla být potlačena.
5. Nejvíce v tomto směru vyčnívá opatření, aby královská města zůstala zachována a poddanská města se vrátila pod správu šlechtickou nebo se vykoupila za cenu vyšších daní. Ale i další články působí bizarním dojmem, jako například bod požadující kontinuitu Českého království ve starém státoprávním celku, zahrnujícím Slezsko i Horní a Dolní Lužici.
6. Většina vyřčených bodů z *Manifestu Českých dětí* je dodnes úplně nedořešena. Ať už navrácení majetku do rukou církve, nebo navrácení starobylých panských sídel šlechtickým rodům. V dalším pořadí můžeme poukázat na problémy s restrukturalizací průmyslu v České republice, pozůstatky devastace krajiny způsobené nešetrnou zemědělskou výrobou v minulosti. Na druhou stranu můžeme vidět výrazný pokrok v oblasti životního prostředí, způsobený instalací výkonných odlučovacích zařízení ve většině tepelných elektráren na území České republiky. Část energie z tepelných elektráren byla nahrazena spuštěním jaderné elektrárny Temelín

na začátku tohoto tisíciletí. Výhodně cenově nastavená politika státu v oblasti alternativních energií přinesla velký rozmach vodních, větrných a v poslední době zejména solárních elektráren. Jejich podíl na celkové výrobě energie z obnovitelných zdrojů v České republice je však zatím stále zanedbatelný.

7. Kritiku tehdejšího komunistického režimu můžeme nalézt již v samotném průvodním prohlášení Českých dětí. Například pasáže z manifestu *„Král je záruka, ochraňuje lesy, zvěř, přírodu proti vládnoucím kriminálním žvlům bez nejmenšího postavení loupícím a ničícím poklady země, aniž by zemi to, co jí vzaly, nahradily!“*: *„Království není vláda menšiny na úkor většiny či vláda většiny na úkor menšiny!“* a *„Království není vláda několika tisíc hrabivců, samozvanců, darmožroutů a parazitů země a národa!“* naráží na nepružný mocenský systém, v jehož čele sedělo na dlouhou dobu několik tisíc neměnných tváří, které využívaly svého postavení ve všech možných směrech, nejenom za účelem vlastního obohacení na úkor ostatních.